

بسمه تعالی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
موسسه تحقیقات علوم باغبانی
پژوهشکده پسته

عنوان دستورالعمل			دستورالعمل راهکارهای کاهش فقر و نابرابری درآمدی در مناطق پسته کاری استان کرمان
شماره دستورالعمل	تاریخ شروع اجرا	بهمن ماه ۱۳۹۷	
شماره بازنگری	تاریخ اعتبار	بهمن ماه ۱۴۰۲	

دستورالعمل راهکارهای کاهش فقر و نابرابری درآمدی در مناطق پسته کاری استان کرمان

عنوان	تهیه کننده	تایید کننده	تصویب کننده
سمت	عضو هیئت علمی پژوهشکده پسته	رئیس گروه فیزیولوژی و تکنولوژی پس از برداشت	معاون پژوهشی، فن آوری و انتقال یافته های پژوهشکده
نام	رضا صداقت	رضا صداقت	احمد شاکر اردکانی
تاریخ	۲۹ دی ماه ۱۳۹۷	۲۹ دی ماه ۱۳۹۷	۲۹ دی ماه ۱۳۹۷
امضاء			

دستورالعمل راهکارهای کاهش فقر و نابرابری درآمدی در مناطق پسته‌کاری استان کرمان

مقدمه و بیان اهمیت مسئله

بر اساس تعریف، خط فقر مطلق میزان حداقل درآمدی است که برای تأمین‌تأمین ضروریات زندگی در یک خانوار با بعد متوسط (حدود ۵ نفر) بایستی تأمین گردد و خط فقر نسبی، عبارتست از میزان درآمد به اندازه نصف درآمد متوسط جامعه مورد نظر. بنابراین اگر افرادی نتوانند به اندازه خط فقر مطلق بیان شده درآمد داشته باشند، فقیر مطلق و اگر افرادی نتوانند به اندازه خط فقر نسبی بیان شده درآمد داشته باشند فقیر نسبی می‌باشند. آنچه بیشتر مهم است تعداد افراد دارای فقر مطلق است نه نسبی. زیرا افراد دارای فقر مطلق یکی یا چند مورد از ضروریات زندگی آنها تأمین نشده و قطعاً بر بهره‌وری کاری آنها تأثیر منفی می‌گذارد و به احتمال زیاد بهره‌وری تولید را نیز در میان مدت و دراز مدت با محدودیت مواجه می‌سازد. به نظر می‌رسد تولیدکنندگان کشاورزی فقیر، در میان مدت و بلند مدت با کاهش بهره‌وری تولید مواجه شوند و کاهش بهره‌وری به نوبه خود سبب کاهش درآمد آنها و افزایش فقر گردد. اینجاست که می‌توان گفت افراد فقیر در میان مدت و بلند مدت در یک دور باطل فقر و بهره‌وری پایین قرار می‌گیرند و وضعیت آنها سال به سال بدتر از قبل می‌گردد.

بر اساس جدیدترین اطلاعات موجود (راغفر، ۱۳۹۶)، خط فقر مطلق برای یک خانوار متوسط شهری در کل کشور به طور میانگین، حدود ۴ میلیون تومان در ماه و برای مناطق روستائی به طور میانگین ۵۰ درصد مناطق شهری، یعنی حدود ۲ میلیون تومان در ماه می‌باشد. بر این اساس، برآوردها حاکی از فقر مطلق ۳۳ درصدی جمعیت کشور است. فقر مشکلی است که برای سالیان متمادی و در بین کشورهای مختلف وجود داشته و علیرغم رشد اقتصادی، در میان کشورهای توسعه نیافته و یا در حال توسعه همچنان ادامه دارد. در حالت کلی فقر به دو عامل سطح متوسط درآمدها و درجه نابرابری در توزیع آن بستگی دارد. بطوری که افزایش درآمدها می‌تواند باعث کاهش دامنه فقر شده و افزایش در نابرابری توزیع درآمدها می‌تواند آن را افزایش دهد. این مبحث که شاخص فقر به چه میزان به رشد اقتصادی و توزیع درآمد حساسیت دارد موضوعی است که در بسیاری از پژوهش‌های سالیان اخیر به آن توجه شده است. بسیاری از مطالعات انجام شده در بین کشورهای مختلف مؤید وجود ارتباط مثبت و قوی بین کاهش فقر و رشد اقتصادی است که این منطبق با الگوی توسعه (نشت رو به پایین) است. این نگرش که محورهای الگوی توسعه در دهه ۵۰ و ۶۰ میلادی بوده است، متضمن جریان عمودی منافع رشد اقتصادی از افراد غنی به سمت افراد فقیر جامعه است. به طوری که در مرحله اول، افراد ثروتمند از مزایای رشد اقتصادی برخوردار می‌شوند و در مرحله بعد، زمانی که افراد غنی اقدام به خرج کردن می‌نمایند، افراد فقیر نیز از مزایای آن برخوردار خواهند شد. این دیدگاه متضمن آن است که نسبت مزایای حاصل از رشد اقتصادی که به سمت افراد فقیر جریان دارد همیشه کمتر می‌باشد و نهایتاً وضعیت فقرا به مرور ارتقا یافته و فقر از میان می‌رود. از دیدگاهی دیگر عاملی که

می‌تواند بر فقر مؤثر باشد نابرابری توزیع درآمدهاست. کاهش در نابرابری توزیع درآمدها می‌تواند از طریق کاهش فقر به ازای هر سطحی از آن و نیز تأثیر بیشتر رشد اقتصادی بر کاهش فقر مؤثر می‌باشد. درجه تأثیرگذاری هر یک از این عوامل و حساسیت نسبی کاهش فقر به رشد اقتصادی و نابرابری توزیع درآمد را مشخص می‌کند (جلالی، ۱۳۸۱).

علی‌رغم آنچه در ظاهر به آن پرداخته می‌شود، بخش قابل توجهی از پسته‌کاران در مناطق مهم پسته کاری استان کرمان فقیر بوده و وضعیت توزیع درآمدها بین پسته‌کاران ناعادلانه باشد. بر اساس نتایج بدست آمده توسط صداقت (۱۳۹۵)، خط فقر مطلق در بین پسته‌کاران استان کرمان برای یک خانوار متوسط حدود ۵ نفره، بر اساس درآمد سالانه برابر با ۲۴/۰۰۰/۰۰۰ تومان و خط فقر نسبی بر اساس درآمد سالانه برابر با ۶۴/۹۲۲/۶۷۵ تومان می‌باشد. بر این اساس ۳۰ درصد از کشاورزان پسته‌کار استان کرمان دچار فقر مطلق و ۵۷ درصد از آن‌ها دچار فقر نسبی می‌باشند. جمع شکاف فقر مطلق به دست آمده در مطالعه انجام شده برای ۲۰۰ خانوار بهره‌بردار برابر با ۶۸۱/۰۶۰/۹۰۲ تومان می‌باشد. بدین معنا که تزریق سالانه این میزان نقدینگی بین کشاورزان در نمونه مطالعه شده، باعث از بین رفتن فقر مطلق می‌شود. جمع شکاف فقر نسبی در نمونه مورد مطالعه ۴/۴۳۴/۲۹۱/۱۴۷ تومان می‌باشد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که با تزریق سالانه این میزان نقدینگی بین پسته‌کاران مطالعه شده، می‌توان فقر نسبی را از بین برد. با توجه به منحنی لورنز و ضریب جینی محاسبه شده که برابر با ۰/۶۶ می‌باشد، می‌توان گفت که وضعیت توزیع درآمد بین کشاورزان پسته‌کار در نمونه مورد مطالعه نامناسب می‌باشد. در اینصورت بایستی نسبت به آینده صنعت پسته نگران بود. به احتمال قوی، فقر و توزیع نابرابر درآمد می‌تواند تأثیر منفی بر کمیت و کیفیت محصول تولیدی و در نهایت بهره‌وری تولید پسته داشته باشد و با ایجاد یک دور تسلسل باطل، سال به سال نسبت به گذشته شرایط بدتر شود.

با توجه به اهمیت موضوع فقر و توزیع عادلانه درآمدها و تأثیر آن بر رشد و توسعه در مناطق روستایی و پسته‌کاری استان کرمان، تحقیقی با هدف بررسی عوامل مؤثر بر فقر و نابرابری درآمدی و اثرات آن بر محصول و عوامل تولید مصرفی پسته انجام شد.

مهمترین نتایج بدست آمده تحقیق

- ۱- متغیرهای سطح زیر کشت بیشتر، تعداد درختان بارور بیشتر، تولید در هکتار بیشتر و مصرف کودهای آلی بیشتر بر کاهش فقر مطلق تأثیر مثبت داشته‌اند در حالی که بافت خاک سنگین‌تر، دور آبیاری طولانی‌تر و هزینه در هکتار بیشتر بر کاهش فقر مطلق تأثیر منفی داشته‌اند.
- ۲- با کاهش فقر مطلق، تولید در هکتار بیشتر می‌شود، هزینه در هکتار ابتدا بیشتر و سپس کمتر می‌شود و مصرف آب در هکتار افزایش می‌یابد.

- ۳- سطح زیر کشت بیشتر، سواد بیشتر بهره برداران، مصرف کود مایع بیشتر، کیفیت محصول بهتر و روش آبیاری مدرن سبب کاهش فقر نسبی می‌شود. در حالیکه تعداد قطعات باغ بیشتر، تعداد درختان بارور بیشتر از میانگین، سن درختان بیشتر از میانگین، بافت خاک سنگین تر و مصرف کود آلی بیشتر سبب افزایش فقر نسبی شده‌اند.
- ۴- با کاهش فقر نسبی، بکارگیری نیروی کار، مصرف کودهای شیمیایی و مصرف آب بیشتر می‌شود.
- ۵- از دیدگاه پسته‌کاران استان کرمان عدم عدالت در ارائه تسهیلات بانکی، بی‌نظمی اداری و رابطه‌بازی و تبعیض امکانات در مورد خرده مالکین، از مهمترین دلایل بی‌عدالتی و نابرابری درآمدی می‌باشند.
- ۶- حمایت دولت از باغداران، نظارت بیشتر دولت بر بازار پسته و آبرسانی به مناطق کم آب کشاورزی، از مهمترین راهکارهای کاهش بی‌عدالتی و نابرابری درآمدی می‌باشند.
- ۷- از دیدگاه کشاورزان پسته کار، کاهش تولید محصولات کشاورزی، هزینه بالای نهاده‌های کشاورزی و کمبود درآمد نقدی، به ترتیب از مهمترین دلایل فقر پسته‌کاران می‌باشند.
- ۸- حمایت دولت از باغداران، انتقال و تصفیه آب و کاهش سود وام و اعطای تسهیلات بانکی، به ترتیب از مهمترین راهکارهای کاهش فقر می‌باشند.

راهکارهای مدیریتی پیشنهادی برای کاهش فقر و نابرابری درآمدی بین پسته‌کاران در استان کرمان

- افزایش تولید در هکتار از طریق یکپارچه‌سازی اراضی و یا یکپارچه‌سازی مدیریت باغات هم‌جوار در دستور کار باغداران و مدیران کشاورزی قرار گیرد.
- آموزش باغداران مخصوصاً در راستای بهبود روش‌های آبیاری و جوان‌سازی باغات به طور جدی در دستور کار قرار گیرد.
- نظارت دولت بر بازار پسته، بازار نهاده‌های کشاورزی و مخصوصاً بازار اعتبارات و تسهیلات بانکی تقویت گردد.
- مدیریت بهتر و مؤثری بر بازار آب هم در مدیریت عرضه و هم در مدیریت مصرف اعمال گردد.
- در بودجه سالیانه دولت برای از بین بردن فقر و بویژه فقر مطلق بودجه مناسبی اختصاص یابد و با استفاده از روش مناسب به کشاورزان فقیر پرداخت گردد.
- برای از بین بردن فقر بایستی برنامه‌ریزی برای ایجاد درآمد از مشاغل جانبی بویژه مشاغل متناسب با فرهنگ و انگیزه موجود بین بهره‌برداران در مناطق روستایی و پسته‌کاری استان کرمان صورت گیرد.